

Kvėpavimo takų ligų gydymui vartojami vaistiniai augalai, savaime augantys Lietuvoje

Vida Motiekaitytė*¹, Zenonas Venckus²

¹Šiaulių valstybinės kolegijos Sveikatos priežiūros fakulteto Biomedicinos mokslų katedra
Čiurlionio g. 16A, LT-76241 Šiauliai

²Darnaus vystymosi institutas, Aušros al. 66A, LT-76241 Šiauliai
Tel. (8 41) 524166, el. paštas: ¹vmotiek@gmail.com, ²venckus.z@gmail.com

(Gauta 2018 m. sausio mėn.; atiduota spaudai 2018 m. balandžio mėn.; prieiga internete nuo 2018 m. gegužės 8 d.)

Anotacija

Fitoterapinėje literatūroje vaistiniai augalai skirstomi į grupes pagal jų gydomąsias savybes, pagal jų poveikį, tinkamumą ligoms gydyti. Išanalizuota vaistinių augalų grupė kvėpavimo takų ligoms gydyti. Joms gydyti literatūriniuose šaltiniuose (Lietuvos autorių įvairaus pobūdžio leidiniai) apie vaistinius augalus rekomenduojamos 86 rūšys. 17 iš jų vartojamos bronchitui gydyti. Atskiruose leidiniuose rūšių skaičius kvėpavimo takų ligoms gydyti labai įvairuoja – nuo 6 iki 38. Dažniausiai gydymui rekomenduojamos 13 rūšių, kurios paminėtos nemažiau kaip 5 leidiniuose.

Reikšminiai žodžiai: savaiminiai augalai, vaistiniai augalai, fitoterapija.

Abstract

Medicinal plants are grouped according to their remedial features, effect and relevance to cure a disease. The group of medicinal plants to cure respiratory diseases was analysed. Lithuanian researchers noted that 86 species could be used to cure these diseases, but in books by different Lithuanian researchers the numbers of plant species to cure respiratory diseases very differ – from 6 to 38. 17 species are used to cure bronchitis. Mostly for treatment of respiratory diseases 13 species are recommended, which mentioned no less than in 5 books.

Key words: autochthonous plants, medicinal plants, phytotherapy.

Įvadas

Lietuvoje savaime augančių vaistinių augalų sąrašui sudaryti panaudotas 21-as literatūrinis šaltinis (vieno ar kelių Lietuvos autorių parašyti neperiodiniai leidiniai, išleisti 1927–2015 m. laikotarpiu). Tai vaistinių augalų vadovai, žinynai, katalogai ir kitokie leidiniai, kurie skiriasi pateikiamos informacijos apimtimi apie kiekvieną vaistinį augalą. Į Lietuvoje savaime augančių vaistinių augalų sąrašą yra įrašytos 435 rūšys, tačiau iš sąrašo išbraukus rūšis, kurias, kaip vaistinių augalų rūšis, įvardino tik pavieniai autoriai arba jų vaistinės žaliavos rinkimas Lietuvos Respublikoje yra uždraustas (Lietuvos raudonosios knygos rūšys), jame lieka 266 rūšys. Remiantis rūšies paminėjimo literatūros šaltiniuose dažniu (paminėtos nemažiau kaip 9 leidiniuose iš 21 leidinio), sudarytas pagrindinių savaime augančių vaistinių augalų rūšių Lietuvoje sąrašas, į kurį įrašytos 105 rūšys (Motiekaitytė, Venckus, 2017).

Farmacinėje literatūroje vaistiniai augalai skirstomi į grupes pagal jų gydomąsias savybes, pagal jų poveikį, tinkamumą ligoms gydyti. Straipsnyje analizuojamos vaistinių augalų rūšys, naudojamos kvėpavimo takų ligoms gydyti. Bendrojo peršalimo ir bronchito būdingas simptomas – kosulys. Jam gydyti yra naudojami ir augaliniai vaistai (Kažemėkaitis, 2004). Sergant bendroju peršalimu kosulys gali atsirasti virusinei infekcijai patekus į apatinius kvėpavimo takus, dėl gerklės dirginimo nosies sekretui slenkant nosiarykle. Labai dažnai bronchitas prasideda bendrajam peršalimui būdingais simptomais ir tik vėliau kosulys tampa dominuojančiu požymiu. Ūminis bronchitas paprastai pasireiškia sausu varginančiu kosuliu ir karščiavimu. Dažniausiai ligoniai kosi 7–10 dienų. Apie 25 proc. pacientų gali kosėti ir ilgiau kaip mėnesį (Vaistų knyga..., 2012).

Tyrimo tikslas – remiantis Lietuvos autorių leidiniais apie vaistinius augalus, sudaryti sąrašą savaime augančių Lietuvoje vaistinių augalų rūšių, vartojamų kvėpavimo takų ligoms gydyti; išnagrinėti šių rūšių veikliąsias medžiagas, gydomąjį poveikį, vartojimą oficialiojoje medicinoje ir fitoterapijoje. **Tyrimo objektas** – savaime augantys Lietuvoje vaistiniai augalai.

Tyrimo metodai

Tyrimo metodai – mokslinės informacijos šaltinių analizė, Lietuvos autorių fitoterapinių duomenų lyginamoji analizė. Laikantis tarptautinės botaninės nomenklatūros reikalavimų, visų induočių augalų rūšių lotyniški vardai pateikiami pagal Z. Gudžinsko (1999) sudarytą *Lietuvos induočių augalų sąvadą*.

Tyrimo rezultatai

1. Vaistinių augalų fitoterapinė klasifikacija. 11-os leidinių (*pastaba: to paties autoriaus skirtingų metų leidiniai prilyginami vienam leidiniui (pvz., Grybauskas, 1927, 1946; Sasnauskas, 2002a, 2002b; Vasiliauskas, 1991, 2015) ir jų tyrimo duomenys pateikti vienoje grafoje*) apie Lietuvos vaistinius augalus autoriai (Budnikas, Obelevičius, 2015; Grybauskas, 1927, 1946; Gudanavičius, 1960; Jaskonis, 1996; Kalasauskienė, 2009; Kaunienė, Kaunas, 1991; Pipinys (red.), 1973; Ragažinskienė, Rimkienė ir kt., 2005; Sasnauskas, 2002a, 2002b; Stirbys, 2006; Vasiliauskas, 1991, 2015) vaistinius augalus suskirsto į fitoterapines grupes pagal jų gydomąsias savybes, poveikį ar tinkamumą ligoms gydyti (pvz., širdies ir kraujagyslių sistemos ligoms gydyti, kvėpavimo takų ligoms gydyti, žaizdoms gydyti, temperatūrai mažinti, viduriavimui stabdyti ir t. t.). Kiekviename leidinyje grupių kiekis skirtingas – nuo 13 iki 26.

2. Vaistiniai augalai kvėpavimo takų ligoms gydyti (ir atsikosėjimui lengvinti). Joms gydyti 11-oje leidinių išvardintos 86 rūšys (Lentelė). Atskiruose leidiniuose tokių rūšių skaičius labai įvairuoja – nuo 6 (Kaunienė, Kaunas, 1991) iki 37–38 (Kalasauskienė, 2009; Sasnauskas, 2002a, 2002b). Visuose leidiniuose kvėpavimo ligoms gydyti rekomenduojama tik viena rūšis (*Thymus serpyllum*), po dvi rūšis – 9-iose (*Pinus sylvestris*, *Primula veris*) ir 8-iose leidiniuose (*Ledum palustre*, *Tilia cordata*). Iš visų 1 lentelėje išvardintų rūšių 40,7 proc. rūšių rekomenduojamos tik viename leidinyje, 20,9 proc. – dviejuose leidiniuose ir 15,1 proc. – trijuose leidiniuose kaip tinkamos kvėpavimo takų ligoms gydyti.

Dažniausiai kvėpavimo takų ligoms gydyti Lietuvos autoriai rekomenduoja 13 rūšių (jos paminėtos nemažiau kaip 5 leidiniuose (Lentelė)). Tai *Cetraria islandica*, *Ledum palustre*, *Origanum vulgare*, *Pinus sylvestris*, *Plantago major*, *Primula veris*, *Pulmonaria obscura*, *Rubus idaeus*, *Saponaria officinalis*, *Thymus serpyllum*, *Tilia cordata*, *Tussilago farfara*, *Viola tricolor*. 1 lentelėje išvardintų augalų rūšių rinkimas Lietuvoje yra reglamentuotas teisės aktais (Motiekaitytė, Venckus, 2015).

3. Augalų veikliosios medžiagos kvėpavimo takų ligoms gydyti. Svarbiausios augalų veikliosios medžiagos, lengvinančios atsikosėjimą ir gydančios kvėpavimo takų ligas, yra gleivės, saponinai ir eteriniai aliejai. Be to, centrinę nervų sistemą ir sausą kosulį slopina alkaloidai. Gleives kaupia *Cetraria islandica*, *Elytrigia repens*, *Plantago lanceolata*, *Tussilago farfara*, *Verbascum thapsus*; saponinus – *Pimpinella saxifraga*, *Primula veris*, *Pulmonaria obscura*, *Saponaria officinalis*; eterinius aliejus – *Asarum europaeum*, *Glechoma hederacea*, *Origanum vulgare*, *Thymus serpyllum*; fitoncidas, turinčius antimikrobinį poveikį – *Juniperus communis*, *Pinus sylvestris*; alkaloidus – *Papaver rhoeas*, *Chelidonium majus*. Bronchitui gydyti rekomenduojama vartoti (Petkov (red.), 1988) šias vaistažoles: *Asarum europaeum*, *Cetraria islandica*, *Elytrigia repens*, *Glechoma hederacea*, *Origanum vulgare*, *Papaver rhoeas*, *Pimpinella saxifraga*, *Pinus sylvestris*, *Primula veris*, *Pulmonaria obscura*, *Saponaria officinalis*, *Thymus serpyllum*, *Trifolium pratense*, *Tussilago farfara*, *Verbascum thapsus*, *Veronica officinalis*, *Viola tricolor*. Visos šios 17 rūšių, skirtų bronchitui gydyti, yra minimos ir Lietuvos autorių (Lentelė).

Lentelė. Kvėpavimo takų ligų gydymui vartojami vaistiniai augalai, savaime augantys Lietuvoje
Table. Autochthonous medicinal plants of Lithuania usable to care respiratory diseases

Eil. Nr. No	Rūšys Species	Literatūros šaltiniai References											Rūšies paminėjimo dažnis Frequency of species
		Budnikas ir kt., 2015	Grybauskas, 1927, 1946	Gudanaivičius, 1960	Jaskonis, 1996	Kalasauskienė, 2009	Kaunienė ir kt., 1991	Ragažinskienė ir kt., 2005	Pipinys, 1973	Sasnauskas, 2002a, 2002b	Stirbys, 2006	Vasilauskas, 1991, 2015	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	<i>Thymus serpyllum</i>	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	11
2.	<i>Pinus sylvestris</i>	+	+		+	+	+	+		+	+	+	9
3.	<i>Primula veris</i>	+		+	+	+	+	+	+	+		+	9
4.	<i>Ledum palustre</i>				+	+	+	+	+	+	+	+	8
5.	<i>Tilia cordata</i>	+	+		+	+		+		+	+	+	8
6.	<i>Origanum vulgare</i>				+	+		+	+	+	+	+	7
7.	<i>Saponaria officinalis</i>	+	+	+		+			+	+		+	7
8.	<i>Tussilago farfara</i>			+	+		+	+	+	+		+	7
9.	<i>Viola tricolor</i>					+	+	+	+	+	+	+	7
10.	<i>Plantago major</i>	+			+	+		+		+		+	6
11.	<i>Cetraria islandica</i>	+		+	+				+		+		5
12.	<i>Pulmonaria obscura</i>	+	+		+	+				+			5
13.	<i>Rubus idaeus</i>				+	+		+		+		+	5
14.	<i>Antennaria dioica</i>			+	+				+	+			4
15.	<i>Arctium lappa</i>				+	+		+			+		4
16.	<i>Glechoma hederacea</i>		+		+				+		+		4
17.	<i>Filipendula ulmaria</i>				+	+				+		+	4
18.	<i>Oxycoccus palustris</i>					+		+	+	+			4
19.	<i>Melilotus officinalis</i>				+	+					+	+	4
20.	<i>Polygonum aviculare</i>		+			+				+	+		4
21.	<i>Acorus calamus</i>									+	+	+	3
22.	<i>Agrimonia eupatoria</i>								+	+	+		3
23.	<i>Asarum europaeum</i>			+					+	+			3
24.	<i>Betula pubescens</i>		+							+		+	3
25.	<i>Drosera rotundifolia</i>	+	+		+								3
26.	<i>Juniperus communis</i>				+					+		+	3
27.	<i>Papaver rhoeas</i>	+		+					+				3
28.	<i>Quercus robur</i>					+		+			+		3
29.	<i>Solanum dulcamara</i>		+			+			+				3
30.	<i>Thymus pulegioides</i>	+			+				+				3
31.	<i>Urtica dioica</i>		+						+	+			3
32.	<i>Veronica officinalis</i>					+			+	+			3
33.	<i>Viburnum opulus</i>					+				+		+	3
34.	<i>Achillea millefolium</i>									+		+	2
35.	<i>Calluna vulgaris</i>					+					+		2
36.	<i>Chelidonium majus</i>					+					+		2
37.	<i>Berberis vulgaris</i>									+		+	2
38.	<i>Betonica officinalis</i>		+						+				2
39.	<i>Carum carvi</i>									+		+	2
40.	<i>Crataegus monogyna</i>				+					+			2
41.	<i>Equisetum arvense</i>					+		+					2
42.	<i>Geum urbanum</i>					+				+			2
43.	<i>Hypericum perforatum</i>		+								+		2
44.	<i>Matricaria recutita</i>					+		+			+		2
45.	<i>Petasites hybridus</i>				+			+					2

Lentelės tęsinys

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
46.	<i>Pimpinella saxifraga</i>	+		+									2
47.	<i>Polygonatum odoratum</i>					+				+			2
48.	<i>Ribes nigrum</i>		+									+	2
49.	<i>Sorbus aucuparia</i>				+					+			2
50.	<i>Vaccinium myrtillus</i>									+		+	2
51.	<i>Verbascum thapsus</i>			+	+								2
52.	<i>Acer platanoides</i>		+										1
53.	<i>Alnus incana</i>					+							1
54.	<i>Anchusa officinalis</i>		+										1
55.	<i>Betula pendula</i>		+										1
56.	<i>Bidens tripartita</i>										+		1
57.	<i>Capsela bursa-pastoris</i>									+			1
58.	<i>Centaurium erythraea</i>										+		1
59.	<i>Chamerion angustifolium</i>					+							1
60.	<i>Cirsium arvense</i>				+								1
61.	<i>Comarum palustre</i>					+							1
62.	<i>Consolida regalis</i>		+										1
63.	<i>Corylus avellana</i>		+										1
64.	<i>Elytrigia repens</i>					+							1
65.	<i>Galium odoratum</i>		+										1
66.	<i>Iris pseudacorus</i>					+							1
67.	<i>Lamium album</i>					+							1
68.	<i>Leonurus cardiaca</i>										+		1
69.	<i>Lythrum salicaria</i>					+							1
70.	<i>Pimpinella major</i>	+											1
71.	<i>Plantago lanceolata</i>	+											1
72.	<i>Potentilla anserina</i>					+							1
73.	<i>Prunella vulgaris</i>				+								1
74.	<i>Rubus saxatilis</i>									+			1
75.	<i>Salix caprea</i>					+							1
76.	<i>Sedum acre</i>					+							1
77.	<i>Solidago virgaurea</i>										+		1
78.	<i>Stachys officinalis</i>									+			1
79.	<i>Symphytum officinale</i>									+			1
80.	<i>Tanacetum vulgare</i>		+										1
81.	<i>Taraxacum officinale</i>									+			1
82.	<i>Thlaspi arvense</i>					+							1
83.	<i>Trifolium pratense</i>									+			1
84.	<i>Vaccinium vitis-idaea</i>		+										1
85.	<i>Veronica chamaedrys</i>								+				1
86.	<i>Viola arvensis</i>								+				1
Rūšių skaičius literatūros šaltinyje Number of species in the references		14	22	10	25	37	6	16	21	38	22	22	

4. Savaimė augančių vaistinių augalų Lietuvoje kvėpavimo takų ligoms gydyti lyginamoji analizė. Lietuvos autorių dažniausiai minimos rūšys (paminėtos 5–11 leidinių) yra įrašytos į Europos farmakopėją (EF) (European Pharmacopoeia, 2016) ir/ar į Rusijos Federacijoje naudojamą farmakopėją (RF) (The State Pharmacopoeia of the USSR, 1990). Šiose farmakopėjose aprašomos vaistinių augalų rūšys ir jų žaliavos, naudojamos farmacijoje ir oficialiojoje medicinoje, sutampa tik iš dalies. Rusijos Federacijoje galiojančioje farmakopėje iš 82 rūšių, net 35 rūšys nėra įrašytos į Europos farmakopėją (Shikov, Pozharitskaya et al., 2014).

Apžvelgus dažniausiai Lietuvos autorių minimas rūšis kvėpavimo ligoms gydyti, matyti, kad daugumos jų (11 rūšių) vaistinė augalinė žaliava (VAŽ) yra naudojama farmacijoje ekspektorantams gaminti.

3 rūšys yra įrašytos į EF ir į RF. Tai *Thymus serpyllum*, kurios VAŽ yra *Thymi herba* (čiobrelis žolė), o veikliosios medžiagos (VM) – eteriniai aliejai (timolis, karvakrolis, rozmarino rūgštis), flavonoidai, triterpenai. *Origanum vulgare* VAŽ yra *Origani herba* (raudonėlio žolė), VM – eteriniai aliejai (karvakrolis, p-cymenas, terpinenas). *Viola tricolor* (*Viola arvensis* – tik RF) VAŽ yra *Herba Violae* (našlaitės žolė) (RF) ir *Violae herba cum flore* (našlaitės žolė ir žiedai) (EF), VM: metilsalicilo rūgštis, flavonoidai, antocianinai, taninai, gleivės.

2 rūšys yra įrašytos tik į EF. Tai *Primula veris* – VAŽ: *Primulae radix* (raktažolės šaknis), VM: triterpeniniai saponinai, fenoliniai glikozidai. *Cetraria islandica* – VAŽ: *Lichen islandicus* (islandinės kerpenos gniužulai), VM: polisacharidai (licheninas ir izolicheninas), karčiosios lichenolio rūgštys.

4 rūšys yra įrašytos tik į RF. Tai *Pinus sylvestris* – VAŽ: *Gemmae Pini* (pušies pumpurai), VM: terpentinas (monoterpenoidai). *Ledum palustre* – VAŽ: *Cormus Ledi palustri* (gailio stiebai), VM: eteriniai aliejai (palustrolis, ledolis), seskviterpenai, tetracikliniai diterpenai. *Tussilago farfara* – VAŽ: *Folia Farfarae* (šalpusnio lapai), VM: gleivės, seskviterpenai, tačiau sudėtyje yra hepatotoksiškų pirolizidino alkaloidų. *Plantago major* – VAŽ: *Folia Plantagini majoris* (gysločio lapai), VM: glikozidai (aukubinas), gleivės, taninai, fenolinės rūgštys.

Lietuvos autorių dažniausiai minimos 2 rūšys kaip žaliava ekspektorantams, nėra įrašytos nei į EF ir RF. Tai *Saponaria officinalis*, kurios VM yra triterpeniniai saponinai. *Pulmonaria obscura* VM yra gleivės, flavonoidai, taninai, silicio rūgštis, alantoinas.

Dar 2 rūšys, Lietuvos autorių dažnai minimos, bet kaip žaliava ekspektorantams, neįvardijamos ir vartojamos kitiems tikslams. Tai *Tilia cordata* (įrašyta į EF). Jos VAŽ – *Tilia flos* (liepos žiedai), VM: gleivės, fenoliai, taninai. Prakaito išskyrimą skatina *Rubus idaeus* (neįrašyta į EF ir RF). Jos VAŽ – *Folia Rubi* (avietės lapai), VM: galotaninai, elagitaninai, flavonoidai. Vartojama gydyti viduriavimui, burnos ir gerklės infekcijoms.

Lyginamoji analizė atskleidė, kad nagrinėjamu atveju (kvėpavimo takų ligos ir kosulio gydymas) Lietuvos autoriai dažniau nurodo rūšis, įrašytas į RF (*Pinus sylvestris*, *Ledum palustre*, *Tussilago farfara*, *Plantago major*) ir bendras EF bei RF rūšis (*Thymus serpyllum*, *Origanum vulgare*, *Viola tricolor*), nei EF rūšis (*Primula veris*, *Cetraria islandica*). Dvi dažniausiai Lietuvos autorių minimos rūšys – *Saponaria officinalis*, *Pulmonaria obscura* į farmakopėjas neįrašytos. Dvi rūšys – *Tilia cordata*, *Rubus idaeus* nepriskiriamos atsikosėjimą lengvinančioms vaistinėms augalinėms žaliavoms.

Rečiau lietuvių autorių minimos 73 rūšys yra svarbūs objektai toliau ieškant augalinių vaistų kvėpavimo takų ligoms (kosuliui) gydyti, kadangi Lietuvos autoriai rėmėsi arba vietinėmis žiniomis apie vaistinius augalus, arba savo laikmečio ir dažniausiai kaimyninių šalių mokslo informacijos šaltiniais.

Išvados

1. Remiantis 11-os leidinių apie Lietuvos vaistinius augalus duomenimis, sudarytas savaime augančių Lietuvoje vaistinių augalų rūšių, rekomenduojamų kvėpavimo takų ligoms gydyti sąrašas, į kurį įrašytos 86 rūšys. 17 iš jų fitoterapijoje vartojamos bronchitui gydyti.
2. Dažniausiai gydymui rekomenduojamos 13 rūšių (jos paminėtos nemažiau kaip 5 Lietuvos autorių leidiniuose): *Cetraria islandica*, *Ledum palustre*, *Origanum vulgare*, *Pinus sylvestris*, *Plantago major*, *Primula veris*, *Pulmonaria obscura*, *Rubus idaeus*, *Saponaria officinalis*, *Thymus serpyllum*, *Tilia cordata*, *Tussilago farfara*, *Viola tricolor*.
3. Iš dažniausiai gydymui rekomenduojamų 13 rūšių, 3 rūšys yra įrašytos į Europos ir į Rusijos farmakopėjas (*Thymus serpyllum*, *Origanum vulgare*, *Viola tricolor*), 2 rūšys yra įrašytos tik į Europos farmakopėją (*Primula veris*, *Cetraria islandica*), 4 rūšys yra įrašytos tik į Rusijos farmakopėją (*Pinus sylvestris*, *Ledum palustre*, *Tussilago farfara*, *Plantago major*), 2 rūšys neįrašytos nei į Europos, nei į Rusijos farmakopėjas (*Saponaria officinalis*, *Pulmonaria*

obscura), 2 rūšys – *Tilia cordata* ir *Rubus idaeus* atsikosėjimą lengvinančioms vaistinėms augalinėms žaliavoms nepriskiriamos.

Literatūra

1. Budnikas, V. ir Obelevičius, K. (2015). *Vaistažolės*. Kaunas: Vitae Litera.
2. European Pharmacopoeia (Ph. Eur.) 9th Edition. (2016). www.EDQM.eu. European Directorate for the Quality of Medicines & HealthCare (EDQM), Retrieved 8 November.
3. Grybauskas, K. (1927). *Vaistingieji Lietuvos laukų augalai ir jų pritaikymas*. Kaunas: St. Neimanto ir Pr. Šulaičio leidinys.
4. Grybauskas, K. (1946). *Lietuvos TSR miškų sumedėję vaistingieji augalai*. Kaunas: Valstybinė enciklopedijų, žodynų ir mokslo literatūros leidykla.
5. Gudanavičius, S. (1960). *Vaistiniai augalai*. Vilnius.
6. Gudžinskas, Z. (1999). *Lietuvos induočiai augalai*. Vilnius: Botanikos instituto leidykla.
7. Jaskonis, J. (1996). *Augalai – mūsų gyvenimas*. Vilnius: Algimantas.
8. Kalasauskienė, S. M. (2009). *Vaistiniai augalai: gydymui, kosmetikai, kulinarijai: Enciklopedinis žinynas*. Vilnius: Asveja.
9. Kaunienė, V. ir Kaunas, E. (1991). *Vaistingieji augalai: Žinynas*. Kaunas: Varpas.
10. Kažemėkaitis, A. (2004). *Natūraliųjų vaistinių preparatų žinynas*. Vilnius: Vaistų žinios
11. Motiekaitytė, V. ir Venckus, Z. (2015). Laukinių vaistinių augalų naudojimo ir apsaugos teisinis reglamentavimas Lietuvoje. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 2(37), 86–94.
12. Motiekaitytė, V. ir Venckus, Z. (2017). Pagrindinės savaime augančių vaistinių augalų rūšys Lietuvoje. *Miestų želdynų formavimas: Mokslo darbai*, 1(14), 157–163.
13. Petkov, V. (vyr.red.). (1988). *Sovremennaya fitoterapiya*. Sofia: Medicina i fizkultura.
14. Pipinys, J. (vyr. red.). (1973). *Vaistiniai augalai*. Vilnius: Mintis.
15. Ragažinskienė, O., Rimkienė, S. ir Sasnauskas, V. (2005). *Vaistinių augalų enciklopedija*. Kaunas: Lututė.
16. Sasnauskas V. (2002b). *Vaistinių augalų žinynas: Miškų augalai, jų gydomosios savybės ir receptai*. Kaunas, Aušra.
17. Sasnauskas, V. (2002a). *Vaistinių augalų žinynas: Pievų ir laukų augalai, jų gydomosios savybės*. Kaunas: Aušra
18. Shikov, A. N., Pozharitskaya, O. N., Makarov, V. G., Wagner, H., Verpoorte, R. & Heinrich, M. (2014). Medicinal Plants of the Russian Pharmacopoeia: their history. *Journal of Ethnopharmacology*, 154, 481–536.
19. Stirbys, J. (2006). *Gydymas vaistiniais augalais*. Vilnius: Tyto alba.
20. *The State Pharmacopoeia of the USSR, 11th ed., part 2*. (1990). Moscow: Medicina.
21. *Vaistų knyga gydytojams ir farmacininkams*. (2012). Vilnius: Vaistų žinios.
22. Vasiliauskas, J. (1991). *Augalai ir sveikata*. Vilnius: Mokslas.
23. Vasiliauskas, J. (2015). *Gamtos vaistinė*. Vilnius: Alma litera.

Autochthonous Medicinal Plant of Lithuania Usable to Care Respiratory Diseases

(Received in January, 2018; Accepted in April, 2018; Available Online from 8th of May, 2018)

Summary

The list of autochthonous medicinal plants of Lithuania usable to care respiratory diseases with references to 11 books on medicinal plants by Lithuanian researchers was made. 86 species were included to this list. Mostly for treatment 13 species are recommended, which mentioned no less than in 5 books: *Cetraria islandica*, *Ledum palustre*, *Origanum vulgare*, *Pinus sylvestris*, *Plantago major*, *Primula veris*, *Pulmonaria obscura*, *Rubus idaeus*, *Saponaria officinalis*, *Thymus serpyllum*, *Tilia cordata*, *Tussilago farfara*, *Viola tricolor*.

From 13 species, which are mostly recommended to care respiratory diseases, 3 species are included to European Pharmacopoeia and to the Russian Pharmacopoeia as well. They are *Thymus serpyllum*, *Origanum vulgare*, *Viola tricolor*, 2 species (*Primula veris*, *Cetraria islandica*) are included to European Pharmacopoeia only and 4 species (*Pinus sylvestris*, *Ledum palustre*, *Tussilago farfara*, *Plantago major*) are included to the Russian Pharmacopoeia only, 2 species (*Saponaria officinalis*, *Pulmonaria obscura*) are included neither to European Pharmacopoeia nor to the Russian Pharmacopoeia. 2 species (*Tilia cordata*, *Rubus idaeus*) are not attributed to medicinal plant raw to care cough.

Although 73 species are much rarely mentioned in books by Lithuanian researchers, they are important objects for further research, because local knowledge as well as scientific information got during 1927–2015 in Lithuania and neighbouring countries were used by these authors.